

Дмитро НАКОНЕЧНИЙ, Юрій СІЛЬНИК

10 – 12 травня 2004 р.Б., з благословення правлячого архиєрея Самбірсько – Дрогобицької Єпархії кир Юліана, на запрошення Дрогобицької Спілки композиторів , зокрема Володимира Грабовського та пані Надії Бунь, при підтримці ректора катедри Пресвятої Трійці митр. прот. Тараса Герасимчука, ректора Дрогобицької Духовної Семінарії митр. прот. д р. Мирона Бендика та редактора газети “Жива Вода” прот. Михайла Бучинського, мешканці Дрогобича і Самбора мали велику приємність вітати на наших теренах великого композитора, народну артистку України – Лесю Дичко.

Доброта, безмірна любов до людей, відсутність не тільки “творчого” егоцентризму, але й егоїзму – ці унікальні для нашого часу риси притаманні Людині, яку всі дуже люблять і шанують – Лесі Дичко.

Вона народилася 24 жовтня 1939 року у Києві в сім’ї інженера-шляховика. Її батько Василь, походженням з Полтавщини, сиротою ріс у страшних умовах дитячого будинку. Великим зусиллям волі зумів стати залізничним інженером і здійснити свою мрію – здобути музичну освіту і навіть акомпанувати. Мати Віра була педагогом, вихователькою. Сьогодні Леся Дичко – провідний композитор України, гордість країни, якій вдячні всі за творчість, талант, спілкування, людяність, сердечність – у нас вгостях.

– Високоповажна музична леді, неперевершена мисткине, Берегине наша! – Так щиросердечно звернувся до пані Лесі Дичко ректор Національної музичної Академії України ім. П.Чайковського (м. Київ), академік Академії мистецтв України, народний артист України, професор О.Тимошенко.

Сьогодні ім’я української композиторки, – продовжив він, – секретаря спілки композиторів, культурно-громадської діячки, педагога, народної артистки України, лауреата Шевченківської премії, кавалера Ордена Святого Володимира та кавалера Ордена княгині Ольги, професора Національної музичної Академії України ім. П.Чайковського Лесі Дичко золотими літерами вписане в історію українського музичного мистецтва.

Леся Дичко – має певний досвід у вивченні різних художніх сфер, вона прослухала курс лекцій про мистецтвознавство у відомих метрів: Міляєвої, Говді, Асєєва, Тищенка, Біленького, сама викладала в Художньому інституті.

Творчість Лесі Дичко “втілює характерні риси нашої нації: ліричність, щирість, м’якість, ніжність та емоційність, схвильованість, поривання до дії.

Сьогодні постать Лесі Дичко – справжнє явище мистецтва, втілення національної стихії, філософічності, втілення самобутніх духовних традицій незалежної України. Сама композитор не уявляє свого життя без музики: Ось як висловилась вона сама: “Я маю дуже щасливу долю. Все життя я віддала музиці. І якби мені запропонували все спочатку, я б знову обрала музику. Музика, музика і тільки музика”¹.

І таку вельми знану в Україні та у світі особу і прекрасну людину, ми раді зустріти у стінах

Дрогобицької Семінарії.

Перед початком бесіди пані Леся зробила своєрідний вступ про нашу українську співучу душу.

Ми переживаємо дуже складні часи. Але не тільки в економічному плані. Україна вийде з цього стану. Проте вона відрізняється від усіх інших країн своєю надзвичайно духовною хоровою основою і вокалом. Це наша найсильніша сторона, яка пов'язана з духовністю. Я хочу сказати, що оця наша хорова, співуча душа – це душа українця. Недарма кажуть, що пісня – це душа українця. Ми, порівняно з італійцями, найспівучіший народ у світі. Це не просто слова. І тому ми маємо плекати таку національну ідею через високі підняття оцього нашого порогу – хорового духовного. Моя точка зору така, що шоу бізнес, який вискакує з усіх боків, знижує значення духовного хорового пласту. Що таке шоу бізнес? Це естрада. Я думаю, що коли у людини непропорційні руки, одна досягає землі, а інша – коротша, то вона є калікою. В нас виходить так, що співвідношення між хоровою музикою, між фольклорною, між естрадною, яке мало б бути гармонійним, не є таким. І цей шоу бізнес давить на все і все під себе тягне. І тому ми маємо з тим боротись через хорова духовну музику. Це те, що у нас є найкраще.

У нас є ще величавий і найбагатший фольклор. От приїжджали до нас болгари, і кажуть мені, що українці мають приблизно 200 000 пісень дуже широкого дихання, болгари мають такі цікаві ритми, а такої широти дихання – ні.

– Пані Лесю, Ви є вельми знаною особою в музичному середовищі не тільки України, але і за кордоном. Однак, я думаю, що ширшому колу читачів нашого часопису буде цікаво почути з Ваших уст про Ваш життєвий шлях.

Л. Д.: Я ніколи про нього так особливо нікому не говорю. Мої корені на Полтавщині – в Опішні і Зінькові. Дід мій, якого я ніколи не бачила, був репресований у 37 році (це з маминої сторони), а пізніше його розстріляли. Сім'я була велика і складалась із семи чоловік, двоє з яких померли. І батькова сім'я теж була великою. Батько був сиротою і виріс у сирітському будинку. Він був надзвичайно обдарованою людиною. Пройшов не легкий життєвий шлях. Був самоуком у музиці і хотів займатись у консерваторії. Навіть сам підбирав Шопена.

Мати моя була дуже релігійна, співала у Церковному хорі, та й бабуся там теж співала. Але після того, як батьки мої одружились, то батька вигнали з консерваторії. Він багато воював, а коли повернувся з фронту, йому сказали, що вже пізно займатися музикою. Але він все життя любив музику.

Я народилась у Києві і вважаю себе корінною киянкою. Музикою почала займатися з раннього дитинства. У три роки я собі вже щось писала. Я навіть думала: ну от напишу композицію так, як я собі уявляю.

З чого почалось моє відчуття світу? Я дуже любила красу, та й зараз люблю споглядати все навколо. От стоїть будинок, і мені цікаво, як він зроблений, як виглядає, він для мене неначе жива людина. Чи ось стоїть дерево. І я уявляю його, як живу людину. В дитинстві мала абсолютний слух, я чула кожную крапельку дощу, кожен далекий звук, чи то звук пилки, чи швидкої. Навіть коли поступала у музичну школу, то мені на фортепіано ліктями зіграли 18 звуків, і я кожний з них чула. А коли закінчила музичну десятирічку, то пішла у консерваторію. Вчилась п'ять років, і моїм педагогом, який тяжко хворів, був Костянтин

Федорович Данькевич. Пізніше мене перевели у клас Бориса Миколайовича Лятошинського. Але коли я вчилась у консерваторії, то відчула, що її є замало для мене. Мене дуже цікавила література, живопис. Я це відчуваю хоч трошки, але відчуваю, і ці фарби і кольори кладу на музику. Крім того я хотіла послухати філософію а також ходила на історію театру, бо вважаю, що композитор має бути ще й режисером. Як себе згадую, тоді у мене була надзвичайна тяга до знань. Я все хотіла знати. Пізніше я викладала в Художньому Інституті майже 15 років, де читала музику. На лекціях було багато студентів. Це були архітектори, живописці, скульптори. Кожний твір, кожна музична композиція, вони для мене були відкриттям як архітектура. В основі живопису, як і в журналістиці, лежить загальна основа – естетична. Тільки вона виражена різними засобами. І тому, якщо я пишу якийсь твір, то я його бачу, уявляю, як би він виглядав як архітектурна будівля. Чи він буде звичайним будинком, чи собором, чи халупкою. Крім того, я бачу всю музику в кольорах. Цю музику у кольорах підніс на значний щабель композитор Скрябін, який мріяв переробити світ музикою. Чому я про це говорю? Бо коли ви слухаєте музику, то ці акорди, ці інтервали мають певне забарвлення. А в сумі видають певну картину. І ви знаєте чому ми, українці, буваємо такі вредні? У нас є одна така риса: маючи таке велике багатство, як у нас, ми ніколи не скажемо, що це наше.

– Яке Ваше життєве кредо?

Л. Д.: Кредо... Я вважаю, що Господь створив чудо. Такий прекрасний світ. Люди в ньому різні. Хай мене бог простить, я не завжди буваю християнкою. Деколи мене аж теліпає. Чому такий нахаба лізе вперед, а благородна людина відстає. Однак я вважаю, що духовною творчістю можна змінити світ, особливо духовними творами. Коли я писала літургії, то це були найкращі роки в моєму житті. Коли торкаєшся до цих істин і до духовної поезії, то відкриваються такі шляхи, яких не буває при світській музиці. Це я точно знаю. І не так просто писати духовну музику. У свій час я закінчувала консерваторію і була стипендіаткою Чайковського. Мала отримати червоний диплом. Але написала твір про художника-модерніста Бабенка. Валентин Сильвестров також написав твір пов'язаний з авангардизмом. Ну і за це нас, по-перше, вигнали із консерваторії, а по-друге, – хотіли заслати на шахти, на працю, щоб якось перевиховувати (сміється). Однак на другий рік ми все ж таки закінчили з іншими творами. Проте це залишилось у моєму серці. Я згадую, як у дитинстві побачила картину Левітана "Над вічним спокоєм" і вона мене так вразила, що колись ця мелодія знову зазвучала, коли я писала свою "Фантазію". А коли я написала першу літургію, то у консерваторії здійснився переполох. В ті часи цього не можна було робити. Мало того, що мене притискали з боку викладачів, я й сама переживала, чи маю я право це робити. А зараз вся молодь, все середнє покоління пише і пише духовну музику. Я вважаю, що за якістю духовної музики ми є мільярдери, якщо можна так сказати. У нас є така прекрасна духовна музика. Приїжджають до нас канадці, французи і інші, ну вони не мають такої музики як ми. Коли я вчилась у консерваторії, то була єдиною жінкою на курсі. А зараз три чверті композиторів – це жінки. І вони пишуть оцю музику.

– Чи пишете постійно, чи в окремі періоди?

Л. Д.: Як вам сказати. Якщо людина не пише кожного дня, на мій погляд, то вона атрофується. Якщо я не буду писати кожен день, то не буду мати не те, що фаху, але і тої одухотвореності, яка мене кличе, це якась життєва сила, вона затягує. Але коли ви сідаєте і пишете, - ви піднімаєтесь над тим побутом. І тому я намагаюсь писати увесь час.

– Оскільки в останні десятиліття Ви зосереджуєте велику увагу на духовній музиці, то що, на Вашу думку, є Духовність?

Л. Д.: Духовність – це єднання для всіх мирян. Це богостворення в Господі, це відривання від того, що тягне донизу, це хоч якесь підняття до Ісуса Христа, хоч трішечки. Це той стан людства, коли людина хоче робити добрі діла, якщо вона може творити. Я вважаю, що не просто музика написана, а якщо вона активно діє, то людина через свою музику приєднує до цієї духовної музичної основи інших людей. Я хочу вам розповісти про один прикрий випадок, який стався, коли ми проводили святкування 2000-ліття християнства на Русі. До нас прийшов молодий чоловік, композитор. Він просив нас, щоб ми дозволили йому виконати твір у програмі святкувань. Його спитали: “Що ви хочете ним показати?”. Але він відповів, що це дуже цікаво, до теми, і ми це побачимо у його виконанні на сцені. Ми погодилися... Боже мій... Коли він вийшов на естраду і почав читати ще дохристиянські тексти, - це ще не біда, але коли він витягнув Біблію і взявши сірники, запалив. З'ясувалось, що він прихильник рунвіри. Мені здається, що не можна такого робити, ніколи не можна. Чому я це кажу? Бо сьогодні багато творів пишеться на дохристиянську тему. Я вважаю, що дохристиянська поезія є гарною, але деякі речі, які в ній конспектуються, не повинні бути ворожо підняті. Але в той же час вона повинна існувати як твір поезії і високої духовної наснаги.

– Постмодернізм, як естетичне явище, викликає далеко не одностайну реакцію в академічних та творчих середовищах сучасної європоцентричної цивілізації. Яке Ваше ставлення до цього?

Л. Д.: Як це розуміється? Я собі ще раз розумію таку річ. Може 100 000 років тому назад чи скільки, людьми були створені лади, які мають мудрість тисячоліть, і вони є чудо. І українство займає одне з перших місць при створенні цих ладів. Греція має, Єгипет має. Я привезла собі з Канади стародавню музику, котра залишилася кусочками і є з того періоду, коли люди не відчували себе людьми. І що цікаво, вони не співають, а ричать. І було цікаво послухати, як було поступове становлення цього ладу, цієї музичної теми. Тому мені здається, що пізнання цих ладів – це основне. Звичайно, думки є різні. Як каже Леся Українка: “Фантазіє – ти сило чарівна”. З цим я згідна, але яка б не була фантазія, вона має опиратися на джерела, бо жодне дерево не виросте без свого коріння. Тому постмодернізм поєднує в собі якісь глибинні сприйняття фольклору, не тільки слов'янські, але і інших народів. Якщо він буде прикрасою цього фольклору, і якусь фантазію покласти на високій духовній основі, то це може бути постмодернізм. Це моя точка зору. Але якщо постмодернізм це все те, що іде від шоу-бізнесу і т. д., коли все нівелюється, бо так я хочу, – то це не постмодернізм.

– Проводяться різні фестивалі – конкурси духовної музики і пісні, на котрих Ви буваєте і часто очолюєте журі. Яка роль цих заходів, і чи вони себе оправдовують?

Л. Д.: Так, у нас був такий фестиваль. Вперше ми зробили його цього року, зимою. Ми провели перший конкурс, хоч і незначительний, але пройшов гарно. У ньому брав участь католицький кафедральний хор із Луцька, досить добрий. Були також лютерани, адвентисти та інші. Але ми надіємось на майбутнє, що буде більше таких конкурсів. Я вам маю сказати, дорогі християни, що я була здивована, коли побачила, що євангелисти прийшли у складі вісімдесяти чоловік, адвентисти – сімдесяти, а от Київський Патріархат був у меншості, греко-католиків не було, а католиків - зовсім мало. І знаєте, я зайшла в тупик. Співали адвентисти. На мою думку, це не правильно. От вони співають про Ісуса Христа, Різдво. Це ж така свята тематика. А вони ходять по сцені і співають, танцюють і співають, і то такими інтонаціями, якби я прийшла до Івана, а він мене не прийняв, тоді пішла до Дмитра, і він мене не прийняв. Скажіть мені, ви стоїте за українську мову, ви знаєте, що не буде держави без рідної мови. А чому ви не стоїте за українську рідну музику? Чому слів в естраді є багато, слова є духовні, є слова українця, а в музиці – африкано-американські ритми? Ви про це задумувались? Хто вам нав'язує ці інтонації, які зовсім чужі?

Я зробила зауваження адвентистам, вони трохи розсердились. Ну, я їх розумію, вони як і євангелисти мають зв'язки із закордоном, з Америкою, звідти отримують допомогу. Але все ж таки ?

Коли я під'їжджала до Трускавця, хтось включив музику – “Ще не вмерла Україна”, о-о-ох!!! Я була вражена. Хто її таку зробив? Це постмодернізм? Це якась група українська зробила таку веселу музику? Хто дозволив такі речі? Це подібне, як були виступи проти Шевченка – “Вурдалака” і так далі. Є якісь основи моралі?! Я, вже не кажу про патріотичні основи, які допомагають до того дуже поважно віднестись.

– Писання духовних творів є немислиме без духовного життя і спілкування із духовенством. Наскільки Ви спілкуєтесь із теперішніми і майбутніми священиками?

Л. Д.: Я з вами згідна. Я дуже часто буваю серед священиків. Ну, що я вам скажу. Що ми робимо українці! У нас повинна бути одна українська Церква, не можна її шматувати. Для мене найбільшою радістю є те, що коли ми проводимо з'їзд композиторів чи всеукраїнської музичної спілки, то жоден з них не проходить без того, щоб по всіх Церквах Києва, особливо центральних, ми не зробили духовних концертів. І це я вважаю за велику честь. Також у Києві є гарна василіанська Церква, яка знаходиться на Смірнова Ласточкина і є дуже модерновою. На жаль, нам ще не довелось провести у ній жодного концерту. І моя точка зору така, що слова духовні плюс прекрасна музика – це найвищий рівень духовності.

– Яке Ваше бачення майбутнього духовної музики?

Л. Д.: Ну, я вже казала, що кожен композитор вважає за честь писати духовну музику. Але ця музика має бути справді духовною... Вони пишуть цю музику, а хоч раз вони попостили, хоч раз садили картоплю, щоб відчутти це. Я вже не кажу, що треба приходити до Церкви і вистояти Служби і інші Богослужіння.

1 Див. “Леся Дичко – явище в українській музиці”. Наталія Степаненко, доцент кафедри історії музики етносів України і музичної критики, Національна музична Академія України ім. П. Чайковського.

Д. Наконечний, Ю. Сільник. Неперевершена Мисткиня // СЛОВО 4 (21) (2004) 24-27